

Uitzonderingspositie windmolenparken helpt burgerparticipatie niet

Bij windpark Drentse Monden en Oostermoer ging meer mis, maar los daarvan hebben windmolenparken een vreemde uitzonderingspositie die burgerparticipatie niet in de hand werkt, vindt Rob Rietveld, directeur van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines.

Door **Lotty Nijhuis**

Hij verschilde op één punt fundamenteel van inzicht met protestman Jan Nieboer. Nieboer wilde actievoeren en actievoeren al- léén, hij wilde ook altijd in gesprek blijven. De kans dat een windmolenpark er komt is namelijk heel groot. "Mensen denken: als we maar hard genoeg protesteren dan komt het er niet. Maar het gaat over een landelijke opgave. Als het college er al over gesproken heeft is de kans 95 procent dat het doorgaat. En het enige dat windpark Drentse Monden en Oostermoer op dit moment nog kan tegenhouden zijn de LOFAR-metingen, wanneer die uitwijzen dat de windmolens te veel ruis veroorzaken voor de radiotelescoop. De overheid gaat geen miljoenen weggooien in een project van internationaal belang om windmolens te kunnen bouwen."

Na oprichting van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW) en een botsing over de strategie van de NLVOW vertrok voorman Rob Rietveld bij Tegenwind Veenkoloniën (de overkoepelende organisatie van actiegroepen) en nam Nieboer dat stokje over. In Borger-Odoorn, het terrein van Nieboer, weigeren mensen vooralsnog het gesprek aan te gaan, hoewel de opinie wel verandert. In Aa en Hunze, daarentegen, veranderde de houding na de laatste uitspraak van de Raad van State: het lijkt erop dat

het windpark er misschien toch gaat komen, wat kunnen we nog wel? Daarop ging dit voorjaar een omgevingsadviesraad van start, waarin bewoners en andere belanghebbenden met de initiatiefne-

“Als mensen eenmaal in de weerstand staan, is je kans voorbij: ze moeten dan over hun eigen emotie heenstappen.”

mers om tafel gaan om bovenwettelijke afspraken te maken. Rietveld begeleidt de bijeenkomsten, als directeur van de NLVOW, een landelijk opererende 'belangengroep' die zich niet uitspreekt voor of tegen windenergie maar bewoners informeert en ondersteunt.

Rob Rietveld

WINDMOLENPARK ZET VEENKOLONIËN OP Z'N KOP

45 windmolens (ruim 150 megawatt) moeten er verrijzen in de Drentse Veenkoloniën, gemeente Aa en Hunze en Borger-Odoorn. Exploitanten van 'Windpark Drentse Monden en Oostermoer' zien in het open, relatief dunbevolkte gebied vol rechte lijnen het perfecte windmolen- landschap. Bewoners zien dat anders. Ze maken zich zorgen over hun gezondheid en horizonvervuiling. Bovendien voelen de Drenten zich een wingewest, zijn ze laat of nauwelijks betrokken bij de besluitvorming en verwijten ze grondeigenaren alleen voor hun eigen gewin te gaan.

Omdat het Rijk de regie overneemt via de rijkscoördinatieregeling zetten ook gemeenten en provincie hun hakken in het zand. Het windpark is veelvuldig in het nieuws vanwege de heftigheid van het verzet. Er zijn vernielingen en bedreigingen. Ook lokale aannemers moeten het ontgelden. Een aantal van hen heeft zich inmiddels teruggetrokken. Er zijn aanhoudingen gedaan. Het proces sleept zich al meer dan een decennium voort. Landwerk volgt het Drentse project en spreekt met verschillende betrokkenen. Dit is deel 6.

Met dus vooral die boodschap: zorg dat je aan tafel zit. "Tegenstanders willen nooit praten over randvoorwaarden. Je hebt altijd het recht om te zeggen: ik wil dit park niet. Maar áls het er komt, dan in ieder geval op een fatsoenlijke manier."

OMWONENDEN HEBBEN EEN GRENS

Wil je omwonenden tegen je in het harnas jagen, dan moet je hoog van de toren blazen. De plannen voor Drentse Monden en Oostermoer waren oorspronkelijk vele maken groter: vier windparken die samen ruim 600 megawatt aan elektriciteit opwekken. "Onderhandelingstechnisch is het misschien slim om hoog in te zetten, maar je krijgt iedereen op de kast. Mensen en hun gebied hebben een bepaald opnamevermogen. Als je over die grens gaat dan komen ze in een modus dat ze niks meer willen." Zoals hij zelf ervoer bij bewonersavonden in Emmen. Samen aan tafel, een grote kaart en dan windmolens plaatsen. Twaalf windmolens konden worden neergezet – niet leuk, maar daar was mee te leven. Bij vijftien sloegen mensen dicht. "En als ze eenmaal in de weerstand staan, is je kans voorbij. Mensen moeten dan over hun eigen emotie heenstappen."

Het beste is mensen te betrekken vanaf de start van een project, vindt Rietveld. "Als je vanuit gezamenlijkheid werkt heb je een kans dat je mensen meekrijgt. Als je voor eigenbelang gaat en alleen een dialoog aangaat vanwege de kritiek, dan ben je te laat." Voor wind-

“Bij windenergie vraagt de overheid de markt om een aanbod. Eigenlijk passen we de ruimtelijke ordening aan dat aanbod aan.”

park Drentse Monden en Oostermoer werd pas later, onder druk uit de regio, de omvang meerdere keren naar beneden bijgesteld. Een lijn die in een laatste fase werd weggegomd bleek juist de verkeerde: er was minder weerstand tegen dan tegen een andere lijn. "Hoe

2000

2000
Raedthuys wil in Nieuw-Buinen (gemeente Borger-Odoorn) windturbines bouwen, beleid ontbreekt dus het gaat niet door.

2010

2010
Provinciale Staten Drenthe wijst zoekgebied aan voor windenergie in Drenthe, waaronder gemeente Borger-Odoorn en Aa en Hunze

2011

JUNI 2011
Rijkscoördinatieregeling wordt op het windpark van toepassing

2019

2019
Vernielingen en bedreigingen richten zich voor het eerst ook op onderaannemers uit de regio, een deel trekt zich terug.

JANUARI 2019
Start bouw eerste windturbine.

JANUARI 2019
Gemeente Aa en Hunze probeert bewoners enthousiast te maken voor omgevingsraad, in Borger-Odoorn lukt het nog niet

verder van de bestuurslaag af, hoe moeilijker het proces. De lijn verdween door een zienswijze van de provincie die zich onvoldoende had laten informeren. De gemeente had nooit de verkeerde windmolens weggehaald. We zijn er nog over in gesprek gegaan, maar de rij was al uit het bestemmingsplan; om hem er weer in te zetten moest de hele procedure opnieuw worden doorlopen, met alle sores die daarbij horen. Daar had men geen zin in. Nu zijn sommige mensen aan twee kanten door windmolens ingesloten. Als de goede lijn was weggehaald had dat best goodwill opgeleverd.”

Met de rijkscoördinatieregeling heeft de overheid zich keurig aan de regels gehouden en velen vonden het Drentse verzet – de bedreigingen en vernielingen – buitenproportioneel. Desondanks doen de provincie (180 duizend euro per jaar) en het Rijk (eenmalig 2,1 miljoen) nu ieder een flinke duit in het gebiedsfonds-zakje. “Dat is uniek,” zegt Rietveld, “en kan toch wel als een schuldbekentenis worden gezien.”

UITZONDERLIJKE RUIMTELIJKE ORDENING

Evenwel is de gang van zaken te verklaren, denkt Rietveld. Hoe wij onze windmolenparken ontwikkelen werkt burgerbetrokkenheid en het afwegen van belangen niet in de hand. Net als bij andere ruimtelijke ontwikkelingen gelden er voor windmolenparken randvoorwaarden, denk aan geluidsnormen, die voor windenergie zijn vastgesteld op 47 dB Lden (een maat van gemiddelde geluidsbelasting over een dag). Ontwikkel je een industrieterrein, dan wordt naast een maximale norm ook een lagere adviesnorm gehanteerd: wie over die adviesnorm gaat moet dat uitleggen en maatregelen nemen om de gevolgen te beperken. Windparken kennen die adviesnorm niet. “Ontwikkelaars van windparken zien de maximale norm als een recht. Maar dat er een bovengrens is bepaald, betekent niet dat je die bovengrens moet halen. Je zou moeten kijken wat passend is in een gebied en nodig voor de doelstelling. De WHO adviseert bijvoorbeeld 41 dB Lden. Provincie en gemeente kunnen hoog of laag springen, ze hebben geen ruimte om eigen normen te stellen. Mijn stelling is dat je per bestuurslaag niet verder moet gaan dan strikt noodzakelijk.”

Ook in andere opzichten zit de ontwikkeling van windparken structureel anders in elkaar: ruimtelijke ordening is er niet leidend. “Normaal zoekt een overheid vanuit ruimtelijke ordening naar mogelijkheden. Pas wanneer ruimte is gevonden, wordt de ontwikkeling aan de markt overgelaten. Bij windenergie vraagt de overheid de markt om een aanbod. Eigenlijk passen we de ruimtelijke ordening aan dat

“Een plan gedragen door de omgeving zou een reden voor onteigening mogen zijn. Het is te gek dat niet de beste inpassing leidend is, omdat de juiste grondpositie er niet is.”

aanbod aan. We hebben procedures en volksvertegenwoordigers, en dat moet leiden tot een zorgvuldige afweging van belangen, maar de overheid is nu een belanghebbende. Het is de vraag in hoeverre die dan een goede afweging maakt. Wij zeggen: ga met alle betrokken partijen kijken wat mogelijk is. Er zullen altijd mensen tegen zijn – bij een industrieterrein zijn ook mensen tegen – maar ook mensen die het snappen als het in alle redelijkheid gebeurt.”

INPASSING MOET LEIDEND ZIJN

Door om aanbod te vragen kan de overheid initiatieven niet meer weigeren, vervolgt Rietveld. Met een omgevingsadviesraad als instrument kun je een nieuw soort level playing field creëren, een situatie waarin iedereen op eenzelfde soort niveau zijn belang kan indienen. “De gemeenteraad is dan geen belangenbehartiger of belanghebbende, maar een belangenafweger. Dat is precies de bedoeling, want de gemeenteraad is er voor iedereen, niet alleen voor de burger. Dat wordt vaak verkeerd gezien.” Een omgevingsadviesraad kost tijd, zeker als de ruzie al zolang voortduurt. “Er zit oud zeer, alles moet uitgesproken worden, mensen moeten een keer weg kunnen lopen.” De omgevingsadviesraad in Aa en Hunze is nu driekwart

jaar onderweg en begint constructief te worden. “Het gaat nooit zo snel en er wordt nooit zoveel toegezegd als men zou willen, maar partijen zijn in ieder geval in gesprek en er komt resultaat.”

Veel beter zou zijn om vanaf de start met elkaar in gesprek te gaan. Zoals in Hardenberg waar de gemeente na een verkenning kwam tot een opgave van 60 megawatt aan windenergie. De omgevingsadviesraad is daarop scenario's gaan ontwikkelen. “Hier was windenergie ook heel omstreden maar we hebben het omgedraaid naar een opgave. Bewoners snappen het en hebben het gevoel dat ze een variant krijgen met de minste overlast.” NLVOW werd op initiatief van bewoners betrokken. Die bewoners vroegen ook grondeigenaren eerst in gesprek te gaan. “Zodat je niet automatisch windmolens inpast op de plek waar grondposities zijn. Andersom vind ik dat een plan gedragen door de omgeving een reden mag zijn voor onteigening. Het is te gek dat niet de beste inpassing leidend is omdat de juiste grondpositie er niet is.”

Burgerparticipatie zou heel goed passen binnen de Regionale Energiestrategie. Nieuwe ronde, nieuwe kansen, maar de RES gaat volledig aan burgerparticipatie voorbij, constateert Rietveld.

De eerste windmolen wordt gebouwd (foto: Pondera Consult)

“De RES is vanaf het begin onder grote tijdsdruk gezet,” verklaart hij. “En nieuwe dingen kosten nou eenmaal tijd. Onze bestuurslagen zijn bovendien niet gewend om te werken met burgerparticipatie, alleen met zienswijzen en misschien een

“Ontwikkelaars van windparken zien de maximale geluidsnorm als een recht.”

keer een klankbordgroep.” En misschien weten overheden de burger ook gewoon niet te betrekken, met hun informatieavonden over mogelijke gevolgen van nieuwe energie. “Gemeenten klagen altijd dat er zo weinig mensen naar een informatie-avond komen. Daar hebben actiegroepen – ‘er komt een windmolen in uw achtertuin!’ – nou nooit last van.”

2019 (VERVOLG)

FEBRUARI 2019
Start testen radiatoruis van windturbines van wege telescoop

FEBRUARI 2019
Actiegroep Platform Storm wil herziening uitspraak Raad van State, die komt er niet

VOORJAAR 2019
Omgevingsadviesraad in Aa en Hunze van start

JUNI/JULI 2019
Aanhoudingen wegens bedreigingen

JULI 2019
Gemeenten geven opdracht tot geluids-onderzoek windpark

AUGUSTUS 2019
Eerste windturbine draait

NOVEMBER 2019
Borger-Odoorn houdt drie informatie-avonden